

PRESSENS
FAGLIGE UTVALG

PFU-SAK NR. 114/17

KLAGER: Johannes Banggren
PUBLIKASJON: Ringerikes Blad (papir og nett)
PUBLISERINGSDATO: 19. og 20.05.2017
STOFFOMRÅDE: Skole/kultur
SJANGER: Nyhetsartikkel
SØKERSTIKKORD: Tittelbruk, kildebruk og kontroll av opplysninger
REGISTRERT: 20.05.2017
BEHANDLET I PFU: 26.09.2017
BEHANDLINGSTID: 126 dager
KLAGEGRUPPE: Togsjef (russestyret)
PFU-KONKLUSJON:
HENVISNING VVPL.:
OMTALE/ANONYM.:
MERKNADER:

SAMMENDRAG:

Ringerikes Blad publisert en artikkel om årets russ og russetoget **lørdag 20. mai 2017**. På forsiden var tittelen «- **Hastverksarbeid**» og teksten:

«*Russene erkjenner at hastverksarbeid preget årets russetog, men opplever likevel kritikken urettferdig. *Intern oppfordret de torsdag til å «egge» huset til avisredaktøren, som skrev kommentaren som startet kritikken. - Det var ment som en spøk, sier russepresidenten.»

Inne i avisen var stikktittelen: «**Russene planla hevn mot nyhetsredaktøren**» og tittelen: «"Fortjener å våkne til egga hus"». Inngressen:

«Etter at Ringerikes Blads nyhetsredaktør, Øyvind Lien, publiserte en kommentar om årets russetog, har kritikken mot ham haglet i kommentarfeltene.»

I artikkelen vises det til at russetogets sjef (togsjef), Johannes Banggren, tidligere hadde uttalt seg i avisen om russetog-kritikken:

«Banggren ytret i ettertid at han [håper neste års russ vil planlegge bedre](#). - Jeg tror det kan være bra å få inn profesjonell hjelp ved å få inn noen som kan hjelpe med å lage noen gode poenger, sa Banggren

Under mellomtittelen «**Oppfordret til eggkasting**» stod det:

«Likevel oppfordret Banggren russen til å kaste egg på Liens private hjem. På en facebook-side for russ i Ringerike og omegn la han ut Liens kommentar i et Facebook-innlegg og kommenterte selv; – *En som faktisk fortjener å våkne til et eggahus? Flere russ kastet seg på i kommentarfeltet. – Kan ikke alle bilene smelle anlegget utenfor hos han kl. 12 på lørdag? Hvem faen bryr seg om man blir avskiltnå, kommenterte en annen.*»

Russepresident, Line Jahn Øverby, var en av dem som deltok i kommentarfeltet. Hun uttalte seg artikkelen:

«– *Kan du forstå at det oppleves ubehagelig for Øyvind Lien at man planla «egging» av huset hans? – Det var ment som en spøk, noe jeg forstår at han ikke tok det som. Vedkommende som sa ifra til Lien forsto heller ikke at det var en spøk. Vi forstår at det er galt, og ingen hadde kommet til å gjøre det, sier Øverby.*

Togsjef Banggren kom også til orde, og under mellomtittelen «– **Det var en spøk**» stod det:

«Banggren sier til Ringerikes Blad at det hele var en spøk. – Vi ville bare tulle litt oss russ imellom. Det var ikke ment alvorlig, men som en spøk helt fra starten av, sier Banggren. – *Tror du alle de 204 medlemmene på russens Facebook-side forsto at det var en spøk? – Ja, det gjorde de. I tillegg har jeg snakket med russen i ettertid. Det er ingen som kommer til å kaste egg på Liens hus, forsikrer Banggren. – Syns du det er greit å spøke slik på bekostning av en som skriver en kritikk av en offentlig hendelse som et russetog jo er? – I ettertid kan jeg se at jeg ikke burde lagt ut den spøken. Jeg fikk en melding av Lien. Jeg har beklaget til han, og dette var overhodet ikke ment som en trussel, sier Banggren.*»

I en underartikkel med tittelen «**Overraskende personangrep**» var nyhetsredaktør Øyvind Lien i Ringerikes Blad intervjuet:

«Lien er overrasket over de verbale personangrepene mot ham. – Jeg mener mye, og er alltid forberedt på verbale reaksjoner. Det får jeg ofte, og det må jeg selvfølgelig tåle. Men, denne formen for trusler fra voksne ungdommer så jeg ikke komme, sier Lien. – *Hva tenker du om personangrepene mot deg i kommentarfeltene? – Personangrep generelt skal vi ikke ha i kommentarfeltene. Samtidig er jeg den som kanskje mer enn andre bør tåle det, sier nyhetsredaktøren. – Føler du deg truet? – Generelt føler jeg meg ikke truet i den grad at det påvirker skrivingen min. Men det som nå kom fra russen, er en direkte trussel om et angrep. Det er neppe til å ta feil av, mener han.*»

[...] – *Hva synes om at det oppfordres til å kaste egg på ditt private hjem på en Facebook-side med over 200 medlemmer? – At enkeltpersoner i en så stor gruppe kan gulpe opp en dårlig idé, er ikke så rart, men jeg hadde kanskje forventet bedre av lederne, sier Lien. – Hva tenker du om at togsjefen møter kritikken ved å svare i Ringerikes Blad, samtidig som han oppfordrer til å angripe deg personlig? – Det er litt underlig, en mening utad og en annen internt i gjengen, mener Lien.*»

Også digital leder i Ringerikes Blad var intervjuet i artikkelen. I en annen underartikkel med tittelen «**Fra kommentarfeltene**» var det klippet inn ulike leserkommentarer fra publikum.

Artikkelen var blant annet illustrert med et større bilde av togsjefen. Bildetekst:

«BEKLAGER: - I ettertid kan jeg se at jeg ikke burde lagt ut den spøken, sier togsjef Johannes Banggren.»

Artikkelen ble også publisert på nett fredag kveld, med tittelen: **«Russ planla «egging» av nyhetsredaktørens hus».**

KLAGEN:

Klager er togsjef Johannes Banggren. Han mener Ringerikes Blad skyter spurv med kanoner: «Ringerikes Blad skriver en artikkel som går over forsiden, og to hele sider hvor de sier at jeg har planlagt hevn mot nyhetsredaktøren i avisen. I samme artikkel kan man også lese at det eneste de har som kan begrunne for dette er et spørsmål jeg stiller som spøk til en intern russegruppe etter at han har slakta russetoget: "Er det noen som fortjener å våkne til egga hus nå, eller?" Dette var kun en spøk og slett ingen oppfordring eller planlegging.»

Det vises til en samtale på «chat» med nyhetsredaktøren torsdag kveld, to dager før publisering, der klager beklaget spøken, ba om unnskyldning og fortalte at ingen hadde tenkt å planlegge noe som helst, og at han hadde varslet russen. Det vises til at redaktøren svarte «ok» (se vedlagt chat).

Klager reagerer derfor på at Ringerikes Blad fredag kveld (nett), lørdag (papir), likevel velger «å slå opp dette som en planlagt handling».

Klager reagerer også på at avisen i tittelen inne i avisen har tatt bort hele spørsmålsstillingen, og fremstiller det som klager har kommet med en påstand.

Det reageres også på at nyhetsredaktøren i artikkelen omtalte dette som en trussel: «Definisjonen av en trussel er ifølge Det store Norske Leksikon: "truende advarsel. Den som i ord eller handling truer med straffbar atferd under slike omstendigheter at trusselen er egnet til å fremkalle alvorlig frykt straffes med inntil ett års fengsel etter straffeloven § 263."»

Klager skriver: «Lien selv sitter som kilde til denne nyhetssaken og nyhetsredaktør, altså på begge sider av bordet, og samtidig har fått både beklagelse og forsikring om at noe "egging" ikke vil finne sted, er det uforståelig at de vil "ta" ungdommer som kun har spøkt internt med hverandre.»

Det vises til Vær Varsom-plakatens punkt 3.2 (kildebruk og kontroll av opplysninger) og til punkt 4.4 (tittelbruk). Klager mener også artikkelen er en blanding av fakta og kommentar.

Klager mener artikkelen er «veldig belastende for meg, ikke bare nå, men også i fremtiden, når den også kan linkes til både navn og slike overskrifter».

Det opplyses at klager kontaktet redaktøren etter publiseringen – dvs. søndag kveld. Og at redaktøren ikke hadde fått med seg hva klager hadde skrevet på den interne Facebook-gruppen torsdag kveld, etter chatten med nyhetsredaktøren (se vedlagte Facebook-melding), og klager finner det merkelig at ikke redaktøren har sett denne da han hadde tilgang til russesiden dagen etter - på fredag.

FORSØK PÅ MINNELIG LØSNING:

Partene har vært i kontakt med sikte på å løse saken i minnelighet, uten at dette har ført fram.

TILSVARSRUNDEN:

Ringerikes Blad skriver innledningsvis at klager svarte på kritikken av russetoget og uttalte at toget var preget av hastverksarbeid i en artikkel den 18. mai. Men, skriver avisen: «Samtidig på russens interne Facebook-side med i overkant av 200 medlemmer, publiserte Banggren torsdag 18. mai et innlegg. Med en link til nyhetsredaktørens kommentar skrev han: «En som faktisk fortjener å våkne til et egga hus?» Under innlegget kom det raskt kommentarer fra andre russ, der ideen ble konkretisert. Her ble det foreslått tidspunkt for når russen kunne møtes utenfor Liens hjem.»

Det opplyses at nyhetsredaktøren tok kontakt med klager via Messenger, og gjorde klager oppmerksom på at han var kjent med innholdet på den interne siden: «Banggren svarte at det var ment som en spøk. Han beklaget, men på den interne russesiden ble ikke innlegget endret. Usikkerheten rundt dette fikk dermed stå.» Avisen skriver at den først gjennom denne klagen ble oppmerksom på at klager hadde skrevet et nytt innlegg om saken torsdag kveld.

Avisen skriver: «Russen setter sitt preg på lokalmiljøet i noen hektiske vårmåneder. De ønsker å bli tatt på alvor, og Ringerikes Blad opplever å gjøre det. Russen er myndig, og må derfor også avkreves ansvarlighet. Særlig gjelder det russens ledere. At russen har en intern humor og sjargong kan være. [...] Dersom ideen om «egging» hadde vært knyttet til avisen eller avisens lokaler hadde det vært så sin sak. Når ideen er knyttet til hjemmet til en ansatt, blir det noe annet. Det krysser den private grensen, da det også påvirker nyhetsredaktørens familie.»

Avisen viser også til hva andre offentlige personer må tåle, og at de valgte å omtale dette på samme måte: «Vi konkluderte at denne typen initiativ som ble tatt på facebook-siden ville ført til at vi hadde omtalt og intervjuet de involverte og berørte, enten de var tjenestemenn, politikere eller private meningsbærere. I dagens samfunn er det viktig å rette søkelyset mot debatt og meningsbrytning, og hvilke veier det tar. Hva når debatt i grupperinger utarter til diskusjon om skadeverk eller represalier mot enkeltmennesker eller deres familie?»

Var innlegget om «egging» humor eller en trussel?, spør avisen – og skriver at den vurderte det slik at en eventuell humor og sjargong ikke nødvendigvis er noe alle drøyt 200 medlemmer i en gruppe forstår, med mindre det blir tydelig presisert, noe avisen hevder ikke ble gjort (hadde ikke sett noe annet): «Det kan være at et flertall av russen forsto det som en spøk, men når ideen som blir presentert og utviklet leses av den «tiltaket» er ment å ramme, oppstår en situasjon som i beste fall er ubehagelig. Oppfatter alle som var med på diskusjonen at det er en spøk, når det ikke eksplisitt gjøres tydelig? Det oppstår i alle fall en usikkerhet. Selv om det kanskje ikke var ment som en trussel, oppleves det for dem det retter seg mot som noe som truer privatlivets fred.»

Burde avisen ha hevet seg over dette, akseptert beklagelsen, og latt være å gi saken oppmerksomhet? Ja, kanskje burde vi det. Samtidig er debattklima på nett, i alle

aldersgrupper, et relevant og viktig tema. Klager beklaget direkte til nyhetsredaktør, men det fjernet ikke usikkerheten. Hva med alle de andre som hadde vært med å kommentere, foreslå og diskutere «tiltak»? Ut ifra den informasjon vi satt med på vurderingstidspunktet var det knyttet til hvor vidt om alle de drøyt 200 medlemmene oppfattet togsjefens opprydning, eller om noen ville gjennomføre det de selv hadde foreslått. Dette er konsekvenser av debattklima som bør belyses, særlig med familie som tredjepart. Det ble vurdert om russerne bør vernes på grunn av alder, men vi konkluderte med at myndige personer, som søker oppmerksomhet gjennom sin aktivitet, også må behandles som voksne. Gjennom russetiden har russelederne også vist seg å være både reflektert og modne. Vi vurderte det også slik at lover og regler er like, uavhengig av russestatus. Det hører med til bakteppet at redaksjonelle medarbeidere blir utsatt for ubehagelige hendelser. Nyhetsredaktør fikk tidligere i mai sin private postkasse fylt med avfall. Hvem som har gjort dette er ukjent. Det er ingen kjente koblinger til russ i denne saken. Det er heller ikke sikkert dette har kobling til hans arbeid. Samtidig er det et bilde på reaksjonene som enkeltmennesker utsettes for.»

Det opplyses videre at det var ansvarlig redaktør som besluttet at det skulle lages en artikkel der aktørene fikk svare på situasjonen som var oppstått. Togsjef, russepresident og nyhetsredaktør var blant dem som ble intervjuet. Artikkelen ble publisert lørdag 20. mai, samme dag som en samling utenfor nyhetsredaktørens hus var foreslått å kunne finne sted, ifølge avisen.

Hva gjelder påstander om brudd på VVP punkt 3.2, vises det til artikkelens mange kilder der «relevante kilder og berørte er intervjuet». Avisen peker på at kildene er over 18 år og må kunne svare for egne meninger og handlinger. Informasjonen fra russens interne Facebook-side er dokumentert med skjermdump, og er gitt av en ordinær kilde.

Om bruken av ordet trussel, skriver avisen: «Opplevelsen til nyhetsredaktør var at ideen om egging av hans hjem, herunder kommentarene fra andre russ som konkretiserte dette, ble en trussel mot ham og hans hjem. At innholdet ikke ble ytret i et forum han var ment å ha innsyn i, endrer ikke det faktum at innholdet nådde ham i original form. Usikkerheten knyttet til hvor vidt alle de som leste og diskuterte dette forsto at dette var en spøk, slik det hevdes å være, påvirket tryggheten i eget hjem for han og hans familie. Klager har selv fått kommentert ordet «trussel» i den påklagede artikkelen. Han har i tillegg utdypet dette ytterligere i påfølgende leserbrev, som ble publisert i Ringerikes Blad i etterkant.»

Avisen mener oppfordringen fra togsjefen, og kommentarene under denne, må kunne kalles for planlegging: «I artikkelen er det gjengitt kommentarer fra russ som er konkrete i hva som kan gjøres, og også når det kan gjøres. Spøk eller ikke: I den aktuelle Facebook-tråden er det elementer som konkretiserer reaksjonene som russ mente var passende. Vi mener summen av elementer, med hva, hvor og når, i sum må kunne gi form av en plan, og ordet «planla» har dekning. Når togsjefen spør medruss: «En som faktisk fortjener å våkne til et egga hus?», er vi av den oppfatning at han presenterer ideen om et tiltak, mot et bestemt mål. Graden av oppfordring kan diskuteres, men uansett spørsmålsteget: Ideen er plantet i en stor gruppering.»

Om bruken av ordet angrep, skrives det: «Det er grunn for å forstå at et «egga hus», altså at egg kastes på privathus, oppleves som en fysisk handling som må kunne defineres som et angrep. Alvoret i angrepet kan graderes, men det er like fullt noe som resulterer i tilgrising og potensielt skadeverk. At ideen er født og diskutert, går det også an å ha forståelse for at kan framstå som et psykisk angrep på privatlivets fred for familien.»

Om ordet hevn, skriver avisen: «I den opprinnelige artikkel i papir står det i tittel at «Russen planla hevn mot nyhetsredaktøren». Ordet hevn er sterkt, men med koblingen mellom nyhetsredaktørens kommentarartikkel og teksten «En som faktisk fortjener å våkne til et egga hus?», er det åpenbart at ideen «egging» var en tenkt motreaksjon på innholdet i meningsyttringen. I tittelen på hovedsaken på papir er det brukt en tittel som sier: «Fortjener å våkne til egga hus». Her ser vi i ettertid at spørsmålsteget i den opprinnelige meldingen skulle vært med. Det endrer ikke det faktum at det er luftet en ide for en stor gruppe mennesker, som kan oppleves som en passende reaksjon.»

Når det gjelder skillet mellom fakta og kommentar, skriver avisen at det «er utfordrende når avisen og/eller en av våre ansatte er part i en aktuell sak, men vi opplever at dette er presentert nøkternt, og på en måte som tydeliggjør hva som er nyhetsredaktørens opplevelse og mening, og hva digitalleder Siv Storløyken utgreier avisen har gjort over tid. Avisens mening i kjølvannet kom for øvrig fram i en leder i etterkant, 23. mai. I denne vektla vi verdien i at engasjement, kritikk og meningsbrytning bringer samfunnet framover, og at dette er noe det må være takhøyde for på et saklig nivå i samfunnsdebatten.»

Klager mener avisen undervurderer sitt ansvar for å følge opp hva som egentlig ble den videre prosessen på russens interne side etter at han hadde beklaget personlig overfor redaktøren og forklart at det hele var ment som en spøk.

Klager skriver: «Ettersom avisen hadde tilgang til noe på den interne siden, burde de etter mitt syn definitivt også ha bedt om klarhet i om det var kommet nye, oppklarende meldinger på samme side». Klager viser til at journalisten ringte ham fredag morgen for å få en kommentar fra ham, og at journalisten derfor burde fortalt hva hun skulle bruke kommentaren til, og også spurt om han hadde gjort noen tiltak overfor russene.

Det faktum at artikkelen har avisen/redaktøren selv som kilde, mener klager bør føre til økt aktsomhet og spesielt knyttet til det å fremskaffe all nødvendig dokumentasjon før publisering. «Jeg er av den oppfatning at avisen her har laget storm i et vannglass, og historien deres blir "best" ved at de velger å overse eller ikke sjekke opp eventuell ny utvikling på siden før de skriver og trykker artikkelen.»

Klager synes også det er rart at avisen, selv etter at det går to kvelder etter at «spøken» kom på russens nettside, og ingen egging hadde skjedd på disse kveldene, allikevel trykket saken. «Ringerikes Blad ønsker tydelig en nyhetssak, og dette får de ved å blant annet endre opprinnelig tekst på «spøken» slik det passer dem i hovedoverskriften, samt at de bruker ord som planlegge og trussel for å lage dramatikk.»

Ringerikes Blad skriver at journalistens innhenting av kommentar ble innledet pr sms: «Her framgikk det klart hva som var bakgrunn for henvendelse, og med premisset om at hun jobbet med å skrive en artikkel om saken, og at hun ønsket en kommentar. Vi opplever derfor at premisset for henvendelsen var klart.» Det opplyses også at artikkelen ble publisert før det tidspunktet som russ hadde foreslått til «egging» av nyhetsredaktørens hus.

Klager har presisert at han også ønsker å vise til punkt 4.1 i Vær Varsom-plakaten: «4.1. Legg vekt på saklighet og omtanke i innhold og presentasjon.» og skriver: «Avisen har, slik jeg ser det, ikke vært saklige i forhold til overskriften som ble endret ut fra et sitat, og at avisen overdriver nyhetssaken ved å bruke ord som "trussel" og "planlegging". I tillegg synes jeg heller ikke de viser meg omtanke ved å trykke et stort bilde av meg og bruke navnet mitt - dette tilfører jo ikke saken noen nyhetsverdi.»

Ringerikes Blad hadde ingen ytterligere kommentarer.